

Presentació

Un discurso es algo denso. No sólo significa, expresa. Y si expresa, se debe a que también posee un bullir consignado en él, un movimiento, una fuerza, para levantar la mesa de las significaciones mediante un seísmo que da paso al sentido.

Jean-François Lyotard, *Discurso, Figura*

Mirades, Miratges no és un monogràfic temàtic a l'ús. Els articles que aplega no conformen tampoc una història de la visió artística, ni un compendi intrèpid de les distintes mirades espontànies o forçades que l'historiador, el poeta o el boig puguin haver ofert de l'art en el decurs dels segles. En realitat la desviació d'aquests propòsits tampoc no és l'objectiu. El monogràfic *Mirades, miratges* neix amb la idea de configurar un marc singular en què hem estat cridats a fer una petita construcció, lleugera o més concentrada, sobre la matèria artística. *Mirades, Miratges* es projecta amb l'anhel d'esperonar la nostra llibertat com a intèrprets no ocasionals de l'art. Aquest art que, com a forma singularment dúctil d'expressió humana, ens permet avançar en el coneixement per fronts diversos. Al capdavant un o altre dels seus múltiples contorns ens captiva. És ben clar que no tots seguim la mateixa senda. Podria semblar oportunista que tots volguéssim apropiarnos de les mateixes dreceres en un afany mimètic (i desconcertant) d'arribar abans que altres. La riquesa dels plantejaments, a la recerca d'un nucli inesgotable, és la que haurà d'atraure les noves generacions, responsables de desbrossar camins pels quals encara no hem pogut passar o dels quals no en sabem l'existència.

Versàtil, fugaç o durador, l'art gestiona els seus misteris en l'abundància. L'obra atesora una part inexplicable, una cara oculta, que volem entendre ni que sigui parcialment. Les aproximacions poden ser diferents. De vegades serà la percepció, intuïtiva, sentimental o il·lusòria, d'altres el concurs d'una interpretació més abstracta, freda, cartesiana i intel·lectual. Pot ajudar-nos la teoria més sofisticada o podem gaudir de l'aixopluc d'una visió filosòfica o política del món, és possible registrar una a una les troballes documentals

o aspirar a l'estudi històric global del que és o ha estat la creació, suposadament, en origen. Tal vegada del que arribarà a ser dins d'un univers que no s'atura. Tanmateix, no ambicionem descobrir ara, i en poques paraules, les profunditats de l'art mutant o els paranys del mètode. La finalitat d'aquest escrit és més evanescent: convidar a la lectura d'un monogràfic *sui generis*, que es regeix per la recerca d'una llibertat d'actuació que no sempre tenim com objectiu, o deure, principal. Les diverses col·laboracions que integra es basen en l'elecció d'una obra concreta, que esdevé el subjecte del comentari, la interpretació, la comparació, la discussió o la reflexió. Es tracta d'establir *un lloc específic* a partir del qual es pot crear un discurs i una forma d'exposar i d'expressar les idees i els sentiments. El motor d'arrencada serà l'interès científic, la curiositat, el gust o l'atracció més elemental per l'obra..., però, al darrera de les primeres suggestions és plausible que s'amagui la recerca apassionada d'una conclusió. En consonància, l'escriptura, i les paraules, acaben en la mirada i es desperten en ella. Quan parlem de mirada no ens referim solament a la mirada dels ulls, cal afegir-hi altres sentits davant de fenòmens més complexos que abasten, per exemple, la música i el so. Fem, doncs, una llaçada, per parlar d'una mirada sobre la sonoritat, sobre les olors, d'una mirada tàctil o gustativa que pot aplegar-se sovint amb els valors visuals en manifestacions artístiques ben conegudes.

Deixem-nos captivar, doncs, pel moviment de les mirades i les anàlisis, per intentar trobar en cadascuna de les seves estacions una personalitat o, si més no, una forma personal d'interpretar l'art. Ara no haurem d'esperar que l'especialista aporti el seu veredict final sobre la classificació d'un producte artístic en procés de descongelació irreversible. No gruem, doncs, per massa veritats absolutes, ni demanem que hom exhauri els exemples i avantpassats visuals o sonors d'una obra que no serà tractada, dins les sèries inesgotables de la comparació iconogràfica, ni de model *orgullós* ni de còpia *humil* (o potser sí?). No caldrà ser massa quadriculats en plantejar cap història... Seguint la traça d'altres MIRADES entendrem els nostres MIRATGES. Sense renegar dels erudits, però sense menystenir tampoc qui se situa en alguna altra regió de l'univers, podem fer com les aus nocturnes que hi veuen en l'obscuritat. Després, malgrat les ombres, o gràcies a elles, tal vegada ensopegarem amb el lloc que ens pertoca en el planeta. Els planteigs metodològics i els sistemes més acabats, creuen paratges inèdits dels que, amb una mica de sort i més rigor, es pot extreure profit.

Per tant, sense abandonar dels enfocaments clàssics, és possible valorar positivament la recerca d'alternatives i l'espontaneïtat (real o buscada) d'alg-

nes interpretacions. Una mirada que accepta el repte de l'experimentació no pot decebre. És interessant devaluar la rutina a què, en alguna ocasió, condueix l'exercici acadèmic. No experimentem rebuig pels estudis més *seriosos* o *convencionals*, car les mirades i els miratges s'alimenten mútuament i, a la fi, potser calgui admetre que ni la serietat, ni la convenció són patrimonis exclusius de cap plantejament. Per tant, almenys per una vegada, hem fet una aposta per capturar el contrast i veure l'art des de diferents perspectives. En definitiva, acollim algunes de les diverses maneres d'entendre'l, d'exposar-lo i de proposar-lo.

L'ordenació cronològica del articles del monogràfic, menys encara l'alfabètica, no s'han imposat com a sistemes necessaris. No cal defensar una ruta única de lectura; n'havíem, però, de proposar una, i així ho hem fet. En aquesta ocasió hauria estat plausible convertir el monogràfic en una parodia de la *Rayuela* de Cortazar, i suggerir al lector diferents itineraris sobre una suma atractiva de discursos que afronten qüestions i obres, que evoquen, narren, teatralitzen, dialoguen o juguen a fer-nos presents les certeses i les incerteses de la creació, de l'art o, àdhuc, de les intervencions sobre el patrimoni. Els treballs acumulen l'interès afegit d'apropar-nos reflexivament als formats de la nostra disciplina. És ben probable que entre alguns dels textos es puguin observar analogies, coincidències, petites o més notòries, que no per ser fortuïtes són inexistents. El lector atent les localitzarà, i és per aquesta raó que ens hem servit d'alguns dels nexes, de vegades subtils o inesperats, per establir un cert ordre dins del conjunt de les contribucions concretes que configuren el monogràfic del número 3 de MATERIA.

El següents blocs de la revista s'acoblen a l'estructura que ja és prou coneguda i que no caldria enunciar. Seguint la tradició establerta, retornem a l'ordre cronològic per tal de donar a conèixer uns *Materials* que són en aquest cas set articles de fons. No renunciem tampoc en un futur a les *Mirades d'artista*, encara que en aquesta ocasió n'haguem prescindit. Al final s'enclou l'espai de les *referències* i *lectures* que emmarquen un apropament, que cal anar eixamplant amb mirada crítica, i tant com es pugui, a la bibliografia i els esdeveniments més recents que tenen a veure o interessin els membres del nostre Departament d'Història de l'art.

Aquesta ràpida ullada a la revista ha d'encloure una doble presentació. La primera es pot considerar acabada, ja que la seva fi era donar a conèixer el contingut del número 3 de MATERIA. La segona presentació depèn del sentit que atorguem a aquest nou volum com a espai de trànsit. Per això, el

segon tema que cal tractar arrela en la idea de pas i em permet fer d'altaveu d'un nou equip de redacció. El desafiament de portar endavant la publicació de la revista, i el compromís que en deriva, ha de ser interpretat com una tasca col·lectiva i individual alhora. En aquest sentit, es just recordar l'esforç de l'equip anterior que, amb Pere Salabert al davant, ha portat la revista a bon port fins l'any 2003. El treball passat, però també l'ajut i recolzament rebuts en el canvi, donen relleu i valor al que heretem. És necessari, doncs, que deixem constància d'un reconeixement sincer que ens fa més conscients del que hem après, de l'esforç a realitzar a partir d'ara i de la responsabilitat que representa seguir endavant. Per consegüent, i en sintonia amb el que ja queda dit, no conclouré sense advertir que tota contribució esdevé substancial per a continuar aquesta feina delicada i complexa.

Iniciem aquest número 3 de MATERIA amb el comiat del professor Isidre Vallès i Rovira, a qui desitgem evocar amb el record més viu i franc. El dia 9 de gener del 2003 van perdre un amic i un company que a partir d'aleshores trobem a faltar.

Rosa Alcoy